Editorjal

Ħila, Ħeġġa, Qalb Qawwija

Dorianne Bonello

X'kien li ħeġġeġ lil Ġużè Bonnici u Rużar Briffa jibdew joħorġu *Leħen il-Malti*? Mid-daħla tal-edizzjoni ta' Marzu tal-1931, id-daħla ta' qabel kull kitba li qatt dehret fil-*Leħen*, tispikka x-xewqa li jkun hemm spazju li jiġbor fih ilħna żagħżugħa. Fi kliem il-fundaturi tal-Għaqda, "jixraq li fejn jimxu l-kbar, jimxu wkoll iż-żgħar" u għalhekk xtaqu li dan l-ispazju jibqa' jiġi provdut u jilħaq ilħna ġodda tul is-snin. Għaddew 85 sena mill-ewwel edizzjoni. Il-pedament li fasslu u bdew jibnu fuqu Bonnici u Briffa kien b'saħħtu biżżejjed tant li, daqstant snin wara, din il-pubblikazzjoni għadha tasal f'idejn il-qarrejja. Għalhekk, kien xieraq li f'din l-edizzjoni nerfgħu spazju għall-qoxra tal-ewwel edizzjoni ta' *Leħen il-Malti* li tistgħu tarawha fil-bidu tal-pubblikazzjoni.

F'Ottubru tal-1931, fl-Editorjal, Briffa jikteb li ismu se jkollu jitħassar mid-diretturi tar-rivista minħabba li ried imur jistudja barra. B'ċertezza jgħid li Bonnici seta' "jibqa' jmexxi dan il-*Leħen* b'għaqal kbir" għax "hekk jinħtieġ: ħila, ħeġġa, qalb qawwija." U li kieku Briffa u Bonnici kellhom jaraw kif żviluppat din ir-rivista llum, b'daqstant vuċijiet magħġuna f'pubblikazzjoni waħda, xi jgħidu? Ħadd ma jaf eżatt. Biss, nista' nistqarr li biex din il-pubblikazzjoni waslet f'idejna, ridna mmexxu l-*Leħen* bil-ħtiġiet u l-kwalitajiet li Briffa ra f'Bonnici. Kwalitajiet li ma nistgħux naħarbuhom, jekk irridu li l-*Leħen* ikun pubblikazzjoni serja u ta' kwalità.

L-*għaqal kbir* jinvolvi dixxiplina f'kull pass li wieħed jieħu, u tul il-proċess kollu tal-*Leħen*, il-Bord, il-Kumitat, il-kontributuri, u kull min bagħat il-kitbiet, kellhom

juru għaqal kemm mil-lat ta' koperazzjoni, kif ukoll fid-deċiżjonijiet li kellhom jittieħdu. Mill-bidu nett taċ-ċiklu annwali għal din ir-rivista, il-kriterji fis-sejħa li xxandret pubblikament għal dawn l-aħħar tliet edizzjonijiet, jidher b'mod ċar il-parametri li qed nattwaw fihom din il-pubblikazzjoni. Pubblikazzjoni li taħdem biex isservi ta' opportunità, iżda li tirrikjedi impenn u għajn kritika, b'mod partikolari mill-Bord Editorjali.

Il-*ħila*. Waqt l-għażla għall-membri tal-Bord niftakarni naħseb f'nies li bl-abbiltajiet u l-karattri tagħhom, kapaċi jikkumplimentaw il-Bord bl-oqsma li ġejjin minnhom, fl-opinjonijiet tagħhom, u fid-diskussjonijiet meħtieġa tul il-proċess. Ma stajniex noħorġu din ir-rivista li kieku ma avviċinajniex individwi li kapaċi jimxu ma' prinċipji, ngħidu aħna, ta' professjonalità. Il-membri tal-Bord kellhom ix-xorti li jkunu fost l-ewwel nies li setgħu japprezzaw il-ħila kreattiva f'għadd ta' kitbiet li rċivejna.

Il-*ħeġġa*. Il-valur ta' *Leħen il-Malti* hu motif b'saħħtu biżżejjed biex iqanqal ħeġġa fost l-involuti kollha ta' din il-pubblikazzjoni. Niftakar, meta dħalt membru fl-Għaqda kelli entużjażmu biex nikseb kopja ta' din ir-rivista, u naqra x'fiha. Is-sena ta' wara, meta rajt is-sejħa għall-kitbiet, ġietni l-ħeġġa li nissottometti kitba, u meta ħadt l-aħbar li ntgħażlet, iktar kelli ħeġġa biex nara l-ewwel pubblikazzjoni tiegħi tasal f'idejja, u f'idejn in-nies. Inħoss li ħafna mill-membri tal-Għaqda jkunu qed jistennew b'ħerqa din il-pubblikazzjoni, u meta jissottomettu l-kitbiet tagħhom, l-entużjażmu li jkollhom, jistimula individwi oħra biex huma wkoll jiktbu u jieħdu l-opportunità, bil-possibbiltà li kitbiethom jidhru fil-*Leħen*. Din is-sena, li kelli l-unur li nkun l-editriċi ta' *Leħen il-Malti*, il-ħeġġa għal dan l-ispazju tant prezzjuż tqawwiet, u flimkien mal-impenn ta' dawk li involvew ruħhom wasalna għal dan il-prodott finali*; Leħen* li fih jinkludi 28 kitba letterarja u 6 studji akkademiċi, uħud minnhom lingwistiċi u oħrajn letterarji. Fis-sezzjoni speċjali se tiltaqgħu ma' traskrizzjoni ta' prietka li ħadem fuqha Reno Fenech. Din inkitbet f'Ħaż-Żebbuġ, fl-1788, u fiha Fenech jinnota elementi lingwistiċi partikolari li jagħtu valur lil din it-traskrizzjoni.

Il-*qalb qawwija*. Bilfors li l-membri u dawk li jsegwu l-Għaqda għandhom qalbhom qawwija għal din il-pubblikazzjoni, il-ħila tal-kitba, il-lingwa Maltija, biex jibqgħu juru interess sena wara l-oħra. Għal din l-edizzjoni l-Għaqda rċeviet madwar 120 kitba u minnhom intagħżlu 34. Fiha nfisha din ir-rivista għandha qalbha qawwija; mill-edizzjoni ta' 85 sena ilu, laqgħet fi ħdanha

għadd sostanzjali ta' kitbiet, u jekk wieħed joqgħod jaħseb, l-opportunità li joffri *Leħen il-Malti,* b'mod partikolari għal ilħna emerġenti, hija kbira.

Din is-sena, fost il-kontributuri, l-Għaqda laħqet kittieba żgħażagħ, li saħansitra mill-edukazzjoni f'livell sekondarju bdew juru l-ħeġġa biex jiktbu u jippubblikaw. Tat opportunità lil oħrajn li minkejja li fi snin oħra l-kitbiet tagħhom ma ġewx ippubblikati, qalbhom baqgħet tħeġġeġ għal din ir-rivista. U dawk li ssottomettew kitbiet, li forsi sena wara oħra, baqgħu ma ntagħżlux, inħeġġiġhom ma jħallux il-qalb qawwija u l-interess tagħhom jisfa rmied, iżda li, biex inkompli ma' Briffa, iħallu l-ħila, il-ħeġġa u l-qalb qawwija jirrenjaw fil-versi jew il-linji tal-kitba tagħhom.

U intom li ddeċidejtu li ma taqbżux l-editorjal u tmorru mill-ewwel għall-versi u l-linji, ibdew lestu ruħkom għat-tiftix tal-imħabba u t-tixqiq tagħha, għall-imħabba minxura bħal-labar tal-inxir u l-imħabba fi Triq Anastasju Cushchieri, għall-imħabba tagħkom il-qarrejja moħbija f'linji vojta ta' kwestjonarju. Imma mhux imħabba biss. Se tistenbħu fi kmajra kollha mirja, b'la bibien u lanqas twieqi. Se tmissu maż-żero tat-tolleranza, u tiskopru idejn l-imħallef jittajru bħall-għasafar. Se ttiegħmu l-għadma tal-għajnbaqra u ssibu għeruqha. Se dduqu d-dmugħ f'Pariġi, tisimgħu l-ħsejjes tal-bombi fil-Gwerra, u xxommu d-duħħan iħeġġeġ fid-dar ta' Aunty Tracey.

Nittama li l-kitbiet f'dawn il-paġni joffru gost, effetti, u iktar ħeġġa fostkom il-qarrejja; ħeġġa li tħallikom bla nifs biex tgħaddu minn kitba għal oħra, u forsi wkoll biex tiktbu u turu l-ħiliet tagħkom fl-edizzjonijiet futuri ta' *Leħen il-Malti*.

25/09/2016